

مجموعه مقالات

مردادماه ۱۳۹۸

اندیشه‌های بزرگ‌ترین

گفتگوی ایران و گروه‌های کُردی؛ اهداف و چشم‌انداز

الحمد لله

اندیشکده راهبردی تبیین

مجموعه گزارش راهبردی

گفتگوی ایران و گروهک‌های کُردی؛ اهداف و چشم‌انداز

وبگاه اندیشکده : www.Tabyincenter.ir

نشانی : تهران، اقدسیه، خیابان شهید موحد دانش، خیابان نسترن، پلاک ۳۲، واحد ۱۱

کد پستی : ۱۹۵۷۶۶۴۷۳۱

تلفن : ۲۶۱۵۳۳۲۹

نمابر : ۸۹۷۷۱۹۶۴

فهرست

۶	مقدمه
۶	گروه‌های کُردی حاضر در گفتگو و رویکردشان نسبت به ایران و مساله‌ی کُردی
۹	اهداف جمهوری اسلامی ایران از گفتگو با گروهک‌های کُردی
۱۱	اهداف گروهک‌های کُردی از گفت و گو با جمهوری اسلامی ایران
۱۲	مسائل مطروحه در گفتگو
۱۳	چشم‌انداز گفتگوها با توجه به تحرکات نظامی و خرابکارانه برخی گروهک‌های کُردی
۱۶	منابع

مقدمه

برخی خبرها حکایت از گفتگوی نمایندگان جمهوری اسلامی ایران با نمایندگان برخی گروهک‌های اپوزیسیون کُرد دارد. اگرچه ایران این اخبار را تأیید نکرده است، اما برخی از کُردهای حاضر در این جلسه، جزئیاتی از این گفت و گو که در یک کشور اروپایی صورت گرفته است را تأیید کرده‌اند. خالد عزیزی دبیرکل پیشین حزب دموکرات کردستان، یکی از این افراد است.

گفته می‌شود حزب کومله زحمتکشان کردستان، حزب دموکرات کردستان ایران، حزب کومله انقلابی زحمتکشان و همچنین حزب دموکرات کردستان از جمله گروه‌هایی هستند که در این مذاکرات حضور داشتند. انتشار این اخبار هم‌زمان شد با به شهادت رسیدن سه نفر از پاسداران سپاه انقلاب اسلامی توسط یکی از گروهک‌های مسلح کُردی و البته پاسخ کوبنده سپاه که در چارچوب حمله به مقرهای گروهک‌های کُرد ضد انقلاب در مناطق مرزی اقلیم کردستان عراق انجام شد. با توجه به اهمیت موضوع در شرایط کنونی، به ابعاد و دورنمای مذاکرات میان ایران و احزاب کُردی می‌پردازیم.

گروه‌های کُردی حاضر در گفتگو و رویکردشان نسبت به ایران و مسالهی کُردی

به گفته منابع کُردی، چهار حزب سیاسی کردستان ایران شامل حزب دموکرات کردستان ایران (حدکا) به رهبری مصطفی هجری، حزب کومله کردستان ایران به رهبری عبدالله مهتدی،

حزب دمکرات کردستان (حدک) به رهبری مصطفی مولودی و کومله زحمتکشان کردستان به رهبری عمر ایلخانی‌زاده با نمایندگان جمهوری اسلامی در غرب مذاکرات پنهانی داشته‌اند.

بر اساس گزارش‌های غیررسمی، نمایندگان در سطح جانشین رهبری و از سوی ایران نمایندگان از شورای عالی امنیت ملی و وزارت خارجه حضور داشته‌اند و محل این نشست نروژ بوده است. از طرفی، برخی از گروه‌های تاثیرگذار کرد مانند پژاک در مذاکرات حضور نداشتند.

این دیدار در هشتم تیرماه ۹۸ در نروژ صورت گرفته و میانجی آن، یک سازمان غیر دولتی نروژی (نورف) بوده است. نورف از جمله سازمان‌های غیر دولتی است که در حل خصومت بین گروه‌های مسلح و دولت‌ها میانجی‌گیری می‌کند. نورف در کشورهایی مثل کلمبیا، سوریه و فیلیپین فعال است. گفته شده از طرف ایران، محمد کاظم سجادی‌پور، معاون پیشین نماینده دائم ایران در سازمان ملل متحد در ژنو ریاست هیات ایرانی را بر عهده داشته است.

مقدمات گفت‌وگو میان احزاب کرد و ایران از یک سال و نیم پیش آغاز شده است و در ابتدا سازمان نورف هیأتی را برای گفت‌وگوهای جداگانه به کردستان عراق و ایران فرستاده است. [۱]

رویکرد کلی چهار حزب کردی این است که به رغم مخالفت با جمهوری اسلامی و سیاست‌های آن، اصل گفت‌وگو با ایران را پذیرفته‌اند. از نگاه آنان مماشات و چانه زنی با دولت مرکزی به منظور سهم‌خواهی در قدرت محلی همواره بخش مهمی از سیاست تمامی احزاب کردستان بوده است. حزب دمکرات کردستان ایران اعلام کرده است جنگ تنها راه حل مسئله کردهای ایران نیست. به گفته کمال کریمی عضو دفتر سیاسی حدک با میانجیگری برخی از کردهای عراق چند بار با نمایندگان جمهوری اسلامی ایران ملاقات داشته‌اند. [۲] کومله نیز سوابق

طولانی در خصوص مذاکره با ایران داشته و دارد. از مذاکرات اوایل انقلاب گرفته تا مذاکرات سال ۱۳۸۸ و آخرین آن درخواست‌های آن‌ها از طریق واسطه‌های اروپایی بوده است.

پژاک نیز که در داخل ایران دست به عملیات‌های نظامی می‌زند، به تأسی از پ.ک.ک. باور به استفاده تاکتیکی منفعت طلبانه از این مذاکرات داشته و هیچ‌گاه با هیچ طرفی (از ایران گرفته تا پارتی، یکتی، ترکیه، دولت مرکزی عراق و...) کانال‌های مذاکراتی‌اش را تعطیل نکرده است.

حتی اکنون که احزاب گُرد ایرانی در تبلیغاتشان بر این باورند که جمهوری اسلامی دچار مشکلات عدیده اقتصادی بوده و شرایط دشواری دارد، شاهد پیام‌ها و سیگنال‌های متعددی برای مذاکره هستیم. از مواضع مصطفی هجری گرفته که این بار پنهان کاری را کنار گذاشته و دم از مذاکره می‌زند تا خالد عزیزی و جناح‌های مختلف کومله [۳].

احزاب مذکور با آن که مایل به مذاکره با جمهوری اسلامی هستند، اما نسبت به حل و فصل مشکلات فیما بین چندان خوش بین نیستند. به گفته ایلخانی زاده دبیرکل حزب کومله زحمتکشان کردستان که ریاست دوره‌ای «مرکز همکاری احزاب کردستان ایران» را برعهده دارد، مذاکرات گذشته به یک بن‌بست سیاسی ختم شد و دستاورد درازمدتی برای حل مسائل کردها در چارچوب سیاسی ایران برای این دو حزب دربر نداشت.

این در حالی است که انتشار خبر مذاکرات احزاب کردی با جمهوری اسلامی ایران، موجی از انتقاد و واکنش‌های گسترده‌ای را در فضای مجازی به همراه داشت. مخالفان این موضوع معتقدند که این اقدام به مشروعیت این احزاب در بین مردم، آسیب جدی خواهد رساند. عمده مخالفان معتقدند که جمهوری اسلامی ایران، گامی را در جهت حل مسائل کرد برنمی‌دارد و یا

حاضر به امتیاز دادن به احزاب اپوزیسیون کرد نیست.[۴]

رویکرد این احزاب نسبت به مساله کردی شامل مطالبات و دغدغه های قومی اکراد است که میان عمده ی کردها مشترک است. این مطالبات از تحقق حقوق اولیه کردها تا تشکیل فدرالیسم کردی در نوسان است.

اهداف جمهوری اسلامی ایران از گفتگو با گروهک های کردی

از آن جا که دیدار با احزاب کردی از سوی جمهوری اسلامی ایران تایید نشده است، لذا اطلاعات رسمی مبنی بر اهداف ایران در این گفت و گوها وجود ندارد. اما منابع کردی و خارجی به برخی از این اهداف اشاره کرده اند. به گفته این منابع، مذاکره لزوما خواست جمهوری اسلامی نیست، زیرا وزن قابل توجهی برای احزاب کرد قائل نیست. بلکه ایران دنبال آن است که در یک دور مذاکره، خوانش احزاب کردستانی از وضعیت سیاسی ایران و شرایط منطقه را به دست بیاورد. مثلاً می خواهد بداند که مواضع این احزاب در صورت حمله نظامی خارجی به ایران چیست، و آیا این احزاب در حمله خارجی مشارکت می کنند. بر این اساس، یکی از اهداف ایران هشدار و تهدید کردها بوده است که در صورت حمله آمریکا به ایران و پیوستن گُردها به آمریکا، پایگاه های این احزاب در کردستان عراق را به شدت بمباران خواهد کرد.

به گفته برخی ناظران مسایل کردی، تنش ایران و آمریکا از جمله عواملی است که ایران را به سمت مذاکره با کردها سوق داده است و اگر این تنش تا این حد جدی نبود، شاید اساسا مذاکره ای شکل نمی گرفت. بر اساس ادعای برخی محافل کردی، یکی دیگر از اهداف جمهوری اسلامی ایجاد تفرقه میان احزاب کرد است، زیرا حداقل سه حزب دیگر و بسیاری از شخصیت های

با نفوذ کرد نیز در این دیدار حضور نداشتند و دعوت هم نشدند، لذا ادامه احتمالی این مذاکرات می‌تواند به همسویی بین احزاب شرکت‌کننده نیز خدشه وارد کند.[۵]

هدف دیگر جمهوری اسلامی (به گفته‌ی منابع کُردی) اقناع احزاب معارض کرد نسبت به رها کردن طرح براندازی و تسلیم سلاح است. آن گونه که منابع کُردی گزارش کرده‌اند ایران از حزب‌های کُرد چپ‌گرا خواست که سلاح خود را بر زمین گذاشته و با ایران توافقنامه‌ای امضاء کنند که براساس آن، در کنار هیچ نیروی مخالف ایران نایستند. در مقابل ایران نیز به آن‌ها اجازه خواهد داد فعالیت‌های خود در داخل خاک این کشور را تحت عنوان سازمان‌های سیاسی مسالمت‌آمیز ادامه دهند.

از پاسخ کردها اطلاعاتی در دست نیست اما به گفته منابع مذکور به نظر می‌رسد که احزاب کُرد ایرانی از سوی دولت ایران که گاه و بی‌گاه پایگاه‌هایشان را موشک‌باران می‌کند و دولت اقلیم کردستان که نمی‌خواهد روابطش با تهران دچار تنش شود، تحت فشار هستند.

ایران همچنین به دولت اقلیم کردستان فشار می‌آورد که حضور و فعالیت این احزاب در خاک کردستان را ممنوع اعلام کند و سلاح آن‌ها را ضبط کند، یا آن که با آنها به مثابه نیروی دشمن برخورد شود. این موضوع سبب شد که دولت اقلیم کردستان رهبران این احزاب را برای مذاکره با ایران تحت فشار قرار دهد.[۶]

اهداف گروهک‌های کردی از گفت و گو با جمهوری اسلامی ایران

همان طور که اشاره شد احزاب معارض کرد از دیرباز قائل به نزدیکی و گفت و گو با جمهوری اسلامی بوده و یا حداقل می خواهند نشان دهند که دنبال رابطه سیاسی بوده و از مذاکره ابایی نداشته اند. با توجه به اهداف احزاب معارض کردی از جمله تغییر رژیم ایران، ورود در مذاکرات کاملاً تاکتیکی و به منظور کسب امتیاز صورت گرفته است.

در شرایط فعلی، برآورد چهار حزب کردستانی این بوده که جمهوری اسلامی در ضعیف‌ترین دوران خود از لحاظ سیاسی و اقتصادی به سر می برد، پس می توان از آن‌ها امتیاز گرفت. نکته قابل توجه آن است که برخی ناظران کرد معتقدند که کردها در برآورد خود دچار اشتباه شده و در نتیجه قادر به کسب امتیاز از ایران نخواهند بود، همان طور که در گذشته موفق به این کار نشده اند.

از دیگر اهداف کردها طرح مجدد مطالبات سیاسی و قومیتی می باشد. اداره محلی (فدرالیسم) کردستان، جدایی دین از سیاست، به رسمیت شناختن زبان کردی در مناطق کردی، رفع سرکوب و تبعیض قومیتی و آزادی زندانیان معارض کرد از جمله درخواست های همیشگی کردها در مذاکرات با نمایندگان جمهوری اسلامی ایران است.[۷]

اهداف کردها در سایه راهبرد تغییر نظام جمهوری اسلامی ایران، غیر قابل تحقق است، خصوصاً آن که ایران این احزاب را مشمول گروه‌های تروریستی دانسته و هر از گاهی اخباری از اقدامات تروریستی و نیز از درگیری‌های نظامی بین برخی از این احزاب و نیروهای نظامی جمهوری اسلامی منتشر می شود. در تازه‌ترین نمونه، یک گروه وابسته به حزب کردستان ایران

به سوی یک خودروی سپاه پاسداران در پیرانشهر شلیک کرده و سه نیروی سپاه را به شهادت رساند.[۸]

مسائل مطروحه در گفتگو

از مفاد و محتوای نشست احزاب کردی با نمایندگان جمهوری اسلامی اطلاعات رسمی در اختیار نیست. اما آن چه منابع کردی به آن اشاره کرده اند ظاهراً درباره طرحی است که به دنبال یافتن راهکاری برای پایان دادن به منازعه مسلحانه است. هر چند جزئیات چنین طرحی معلوم نیست، اما می‌توان حدس زد با توجه به اختلافات دیرین احزاب معارض با جمهوری اسلامی، هر گونه طرح مصالحه به سادگی قابلیت اجرا ندارد.

در چند سال اخیر، درگیری مسلحانه میان گروه‌های کرد از جمله حزب دموکرات کردستان ایران و جمهوری اسلامی شدت گرفته و نیروهای سپاه پاسداران و حزب دموکرات کردستان ایران بارها در مناطق مرزی ایران و عراق با یکدیگر درگیر شده اند. در پاسخ به تحرکات ایذائی و تروریستی حزب دمکرات کردستان، شهریور ماه سال ۱۳۹۷، سپاه پاسداران به مقر این حزب در عراق حمله موشکی کرد.

از طرفی، کردها پیش شرط‌هایی برای گفت و گو مطرح کرده اند. از جمله اعلام رسمی مذاکرات توسط جمهوری اسلامی و نیز نظارت بین‌المللی بر این مذاکرات. از دیگر پیش شرط‌های احزاب کرد پایان دادن به سرکوب و زندانی کردن فعالان سیاسی و مدنی در کردستان و آزادی فعالیت نهادهای صنفی و سیاسی بوده است و نیز برطرف شدن موانع بازگشت فعالان سیاسی و مدنی تحت تعقیب به ایران بوده است.

یکی دیگر از خواسته‌های چهار حزبی که در مذاکره حضور داشتند، توقف درگیری و حمله نظامیان ایران به پیشمرگه‌های این احزاب بوده است. تداوم حملات تروریستی کردها نشان می‌دهد کردها در مذاکرات صادق نیستند و به همین دلیل با پاسخ ایران مواجه می‌شوند.

بر این اساس گفته می‌شود نمایندگان ایران پیش شرط‌ها را رد کرده و یا حداقل پاسخی به آن نداده‌اند. از سوی دیگر، با توجه به این که کردها به هر دلیل مایل به مذاکره با ایران بوده و یا تحت فشار تن به مذاکره داده‌اند، ارائه پیش شرط از سوی آن‌ها مفهومی ندارد. اگر قرار بر ارائه پیش شرط باشد، جمهوری اسلامی ایران که در موضع بالاتری قرار دارد، باید چنین کاری انجام دهد. درخواست همیشگی ایران در نشست با کردها، ترک اقدامات مسلحانه و تروریستی بوده است، درخواستی که گاه با زبان نرم و گاه توأم با تهدید مطرح شده است.

چشم‌انداز گفتگوها با توجه به تحركات نظامی و خرابکارانه برخی گروهک‌های کردی

احزاب کردی تا کنون مذاکرات متعددی با جمهوری اسلامی داشته‌اند. پس از قتل عبدالرحمان قاسملو، دبیر کل سابق حزب دموکرات کردستان ایران در ۲۲ تیر ۱۳۶۸ در وین، گفت و گوها میان این حزب و جمهوری اسلامی متوقف شد. اما بعد با میانجیگری اقلیم کردستان، مذاکرات دوباره ادامه یافت.

نکته قابل توجه آن است که خبر مذاکره اخیر احزاب کرد با جمهوری اسلامی تنها چند روز مانده به سالگرد قتل سیاسی عبدالرحمان قاسملو دبیر کل حزب دموکرات کردستان ایران منتشر شد، موضوعی که به رغم مخالفت شدید برخی جریان‌ات چپگرای کردی، نشانی از نرمش

یا نیاز احزاب کردی نسبت به مذاکره با جمهوری اسلامی ایران است.

کردها در این گفت و گوها به دنبال به رسمیت شناختن مطالبات خود توسط دولت ایران هستند. اما به دلیل اختلافات عمیق میان دو طرف، هیچ گاه مذاکرات به نتایج ملموسی نرسیده و مناسبات دو طرف توأم با تنش و درگیری بوده است.

در شرایط کنونی منطقه و موقعیت ایران، احزاب کردی امید دارند جمهوری اسلامی ایران که تحت فشارهای سیاسی و اقتصادی قرار دارد، در برابر آنان نرمش نشان بدهد؛ اما آن گونه که بسیاری از ناظران کرد گفته اند مذاکرات اخیر همانند گذشته بی نتیجه بوده و ایران ایران هیچ امتیازی به احزاب معارض کُرد نخواهد داد.

در مقابل، آن چه از نتایج مذاکرات و اظهارات کردها برداشت می شود، جمهوری اسلامی ایران از موضع برتر و مقتدرانه برخورد کرده و از طریق مذاکره به کردها هشدار داده است که دست از اقدامات تروریستی خود بردارند. همچنین این پیام صریح به آنان منتقل شده است که ایران اجازه تکرار آن چه که در زمان حمله به عراق رخ داد را نمی دهد و اگر جنگی در گیرد آن ها باید میان تهران و واشنگتن یکی را انتخاب کنند.

این که کردها چه جوابی داده اند، چندان روشن نیست. اما می توان پیش بینی کرد کردها به بازنگری در محاسبات خود در شرایط تازه روی خواهند آورد، شرایطی که بر خلاف برآورد آنان، ایران در موضع ضعف نیست، بلکه پس از رویدادهای اخیر در روند تنش میان ایران و امریکا خصوصا سرنگونی پهپاد آمریکایی و توقیف کشتی نفتکش انگلیسی، توازن قوا به نفع جمهوری اسلامی تغییر یافته است. این واقعیت، کردها را در وضعیت دشواری قرار داده و امید آن ها را به کمک های خارجی (به ویژه آمریکا و عربستان) کمرنگ کرده و در عین حال چه

بسا شاهد فشارهای بیشتری از سوی اقلیم کردستان عراق خواهند بود.

با توجه به ضعف و ناکامی کردها در کسب دستاورد سیاسی در هر گونه مذاکره، یا باید تسلیم شوند و دست کم عملیات های خود را تا مدتی متوقف کنند و یا به عملیات های خرابکارانه و تروریستی علیه ایران بازگردند که البته در این حالت با پاسخ کوبنده جمهوری اسلامی مواجه خواهند شد.

منابع

- [۱]. مذاکره بعضی از احزاب مهم کرد با نمایندگان حکومت ایران، بی بی سی، ۹ ژوئیه ۲۰۱۹
<http://www.bbc.com/persian/iran-48925285>
- [۲]. سفری به اردوگاه احزاب مخالف مسلح کرد ایرانی، بی بی سی، ۳۰ ژانویه ۲۰۱۷
<http://www.bbc.com/persian/world-38799717>
- [۳]. مذاکره، تاکتیک احزاب کردی یا استراتژی؟ آکام نیوز، ۷ آوریل ۲۰۱۹
<https://www.akamnews.com/article>
- [۴]. تیغ دولبه مذاکره احزاب کرد و جمهوری اسلامی ایران، ایران اینترنشنال، ۲۱ تیر ۹۸
<https://iranintl.com>
- [۵]. هاله ابهام بر مذاکرات احزاب کرد با جمهوری اسلامی، گویانیوز، ۱۲ ژولای ۲۰۱۹
<https://news.gooya.com/2019/07/post-28016.php>
- [۶]. همان
- [۷]. مصاحبه عمر ایلخانی‌زاده دبیر کل کومله زحمتکشان با شبکه اینترنت‌شنال، ۱۸ تیر ۹۸
<https://iranintl.com>
- [۸]. میانجی‌گری یک موسسه نروژی برای مذاکره احزاب کرد و حکومت ایران، سایت دویچه وله، ۱۸ تیر ۹۸
https://www.radiofarda.com/a/iran_kurdistan_parties_negotiation/30045870.html

از شبکه توبین

نشانی ما در شبکه های اجتماعی:

@Tabyincenter

www.tabyincenter.ir